

**CONSTITUTIONALISM AND THE RULE OF LAW –
BRIDGING IDEALISM AND REALISM**
Maurice Adams, Anne Meuwese, Ernst Hirsch Ballin (Eds.)
Cambridge University Press, 2017., pp. 547.

Knjiga „*Constitutionalism and the Rule of Law – Bridging Idealism and Realism*“ donosi nam radove brojnih stručnjaka u kojima se obrađuju teme konstitucionalizma i vladavine prava kao stožernih koncepata modernog ustavnog prava koji su svoju ne samo teoretsku obradu nego i praktičnu primjenu našli u velikom broju ustavnih sustava diljem svijeta. Navedena knjiga izašla je 2017. godine u izdanju Cambridge University Press-a i ima ukupno 547 stranica, a glavni urednici su Maurice Adams, Anne Meuwese i Ernst Hirsch Ballin. Na samom početku knjige nalazi se „Kazalo“ (str. v.-vi.), zatim „Popis autora“ (str. vii.-ix.) te „Zahvala glavnih urednika“ (str. x.). Središnji dio knjige sastoji se od tri poglavlja (str. 1.-525.). Na samom kraju knjige nalazi se „Kazalo pojmova“ (str. 526.-547.). U nastavku knjige ćemo u kratkim crtama prikazati glavne odrednice središnjih poglavlja.

U prvom poglavlju „Realism and Idealism in Constitutionalism and the Rule of Law: Theory and History“ (str. 1.-120.) susrećemo se sa teorijskim i povijesnim aspektima načela vladavine prava i konstitucionalizma. Tako se na samom početku daje teorijsko određenje kako vladavine prava tako i konstitucionalizma. Nadalje, autori nas napoimnju kako trebamo imati na umu razlike između dvaju temeljnih pristupa izučavanju prava i njegovih instituta. Tako s jedne strane imamo pozitivističku, deskriptivnu teoriju prava koja svoje početke vuče još od Kelsenova učenja te koja se primarno bavi opisivanjem prava kakvo ono jest, a s druge strane imamo normativne teorije koje su više usmjerene na procjenu učinka pojedinih instituta kao i pitanjem kakvo bi pravo trebalo biti. Naravno, takvi pristupi su moguć i prema konstitucionalizmu kao i prema vladavini prava. Naime, riječ je o teoretskim konceptima koji propisuju određene apstraktne smjernice za ustavno uređenje, međutim nužno pri svojoj praktičnoj primjeni u nekoj konkretnoj državi doživljavaju različite adaptacije. Stoga, neizbježno postoji razlika između zamišljenog, idealnog, te primjenjenog, praktičnog, ali one ni u kom slučaju nisu nepremostive. U tome smislu postoje različiti instrumenti koji služe za premošćivanje takvih nesuglasnosti između idealnog i realnog.

Upravo u drugom poglavlju koje nosi naslov „The Rule of Law in Country-Specific Settings: Case Studies in Reconciling Realism and Idealism“ (str. 121.-416.) susrećemo se sa komparativnim pregledom različitih okolina u kojima se primjenjuju načela vladavine prava. Tu su u pitanju ne samo različite države, nego su posrijedi i potpuno različite povijesne, ali i sadašnje okolnosti kada su u pitanju njihova društvena i ustavno-državna uređenja, pravna kultura i nasljeđe. Naravno, sve to utječe na konkretnu primjenu ideala vladavine prava u nekoj državi te implementiranju njegovih zahtjeva i sadržaja u konkretnom ustavnom sustavu. Treće poglavlje „Transnational Phenomena and International Developments“ (str. 417.-525.) govori o međunarodnoj dimenziji idealističkih postavki i realističke

konkretne primjene sastavnih mehanizama vladavine prava i konstitucionalizma. Naravno, u globaliziranom svijetu intenzivne međunarodne suradnje i sve tješnjeg institucionalnog povezivanja država na različitim područjima do izražaja dolazi i moguća primjena temeljnih postavki konstitucionalizma i vladavine prava na nadnacionalnoj razini, posebice u okviru Europske unije. Stoga, u ovome poglavlju autori najprije analiziraju na koji način je recentna europska kriza utjecala na stanje vladavine prava. Dok se u drugom dijelu ovoga poglavlja autori iznose nekoliko načina putem kojih se može približiti idealno i realno i na transnacionalnoj razini. U obradi teme konstitucionalizma i vladavine prava kako u konkretnim državama tako i na nadnacionalnoj razini u ovoj knjizi je korišten „bottom up“ pristup što podrazumijeva da se u njihovu izučavanju polazilo od konkretnih političkih praksi i stvarnog stanja umjesto od apstraktnih načela. Naravno, teoretske postavke ovih koncepata su jako slične te sa na teoretskoj razini ne pridaje važnost brojnim razlikama koje postoje između pojedinih država i regija. Međutim ako želimo doći do valjanih rezultata kada govorimo o izučavanju njihove primjene u praksi tu ipak moramo voditi računa o partikularnim posebnostima svakog pojedinog ustavnog sustava u kojima se navedeni koncepti nastoje primjeniti i u praksi. Iz istoga razloga je potrebno uzeti u obzir i povijesni razvoj navedenih fenomena u nekom ustavnom sustavu.

Na kraju našeg teksta možemo još samo zaključiti da je navedeni naslov od iznimne vrijednosti jer u sebi sadrži niz komparativnih primjera koji obuhvaćaju države ne samo raznolikog zemljopisnog područja, nego i različitog povijesnog nasljeđa koje je neodvojivo povezano i uvelike utječe na njihovo današnje ustavno-državno uređenje kao i konstitucionalizaciju najvažnijih načela ustavno-demokratske države. Takvo praktično promatranje koncepata vladavine prava i konstitucionalizma je objedinjeno sa njihovom teorijskom podlogom što svakako predstavlja dodatnu dimenziju pri njihovu proučavanju, jer samo kroz zajedničko teoretsko i praktično promatranje možemo doći do potpunih i valjanih rezultata.

Vedran Zlatić, mag.iur.